

Korespondencje

REKOPISY GERHARTA HAUPTMANN
W BIBLIOTECE UNIWERSYTECKIEJ WE WROCŁAWIU

Mimo olbrzymich strat w księgozbiorze (spalilo się 600 tys. książek) Biblioteka Uniwersytecka posiada szereg cennych i ciekawych rękopisów z zakresu filologii germańskiej. Szczególną wartość posiadają rękopisy Gerharta Hauptmanna, a wśród nich — zbiór wierszy „Das bunte Buch” („Barwna księga).

W r. 1942 ukazało się nakładem wydawnictwa S. Fischera w Berlinie „Das gesammelte Werk” („Dzieła zebrane”) Gerharta Hauptmanna. Tom I zawiera m. in. „Das bunte Buch”, pierwsze zupełne wydanie wczesnych wierszy poety z lat osiemdziesiątych. Zamierzona publikacja w r. 1888 nie doszła do skutku, tak iż wczesne liryki Hauptmanna ujrzały światło dzienne dopiero pod koniec jego życia.

Habent sua fata libelli: dotyczy to również liryk Hauptmanna. Tylko szczęśliwy traf bowiem sprawił, że wiersze z „Das bunte Buch” dochowały się, nie stając się legendą.

Zbiorek „Das bunte Buch” powstał w r. 1887, kiedy Hauptmann powrócił z podróży po Italii i zamieszkał w Erkner, wschodnim przedmieściu Berlina, poświęcając się całkowicie poezji. Przedmieście to służyło wówczas jeszcze berlińczykom za miejsce wycieczkowe. Tu powstała też grupa poetycka, znana pod nawą *Friedrichshagener Dichterkreis*. Hauptmann był aktywnym członkiem tej grupy. I właśnie tutaj powstały jego poezje zebrane pod wspólnym tytułem: „Das bunte Buch”. Drukami się jednak wówczas nie ukazały. Pisze o tym Paul Schlenther następująco:

„Kiedy druk był prawie na ukończeniu, brakowało tylko papieru, wydawca popadł w kłopoty finansowe, a pisarz otrzymał od niego luźne arkusze korektorskie na kiepskim papierze. Zzółkłe kartki przechowywało tylko kilku oddanych przyjaciół”¹.

Wydawca był zresztą później zmuszony część luźnego nakładu dać w zastaw Ottonowi Nauhardtowi z Lipska. Nauhardt potrafił ocenić wartość tych egzemplarzy. W testamentcie przekazał je swemu współpracownikowi Brucknerowi, który od czasu do czasu, szczególnie w okresie inflacji, sprzedawał z nich po kilka egzemplarzy. Dzisiaj nie sposób jest stwierdzić, ile egzemplarzy pierwotnie wydrukowano, a później rozprzedano bibliofilom. W każdym razie wokół tej książki powstała cała legenda. Już 6 października 1906 r. osiągnęła „Das bunte Buch” w czasie wielkiej licytacji książkowej w Berlinie, którą zorganizował Max Perl, wysoka cenę: 290 marek (egzemplarz kupił wówczas późniejszy wydawca, Erich Reiss).

Zbiór wczesnych wierszy Hauptmanna wskazuje na późniejszy rozwój jego poezji. Widzimy tu bogate przeżycia wewnętrzne i ciekawe pomysły formalne. Zbiór podzielony jest na dwie grupy: 1. Forma liryczna i epicka. 2. Legendy i bajki.

Można tu znaleźć dłuższe i krótsze wiersze, pięć większych opowiadań wierszowanych i mały epos w siedmiu częściach: „Märchen vom Steinbild”. W wielu wierszach wyczuwa się już późniejszego Hauptmanna, m. in. znajdujemy tu mocne akcenty krytyki stosunków społecznych („Der Wächter”, „Der Tod des Gracchus”).

¹ Paul Schlenther, Gerhart Hauptmann, Leben und Werk. Berlin 1922, s. 35.

Rękopis który posiada Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, zawiera 169 luźnych kartek różnego formatu, jednostronnie zapisanych (brakuje stron: od 3 do 7²). Rzecz ciekawa, że w manuskrypcie są zapiski poczynione różnym charakterem pisma. Większość wierszy przepisała Marta Hauptmann, z domu Thienemann, pierwszą żoną Karola Hauptmanna, a tylko pewną część — sam Gerhart Hauptmann. Tytuły wierszy napisała przeważnie Maria Hauptmann, pierwsza żona Gerharta Hauptmanna.

Na szczególną uwagę zasługuje karta tytułowa rękopisu wrocławskiego. Napisał na niej własnoręcznie Hauptmann:

1. „Das Bunte Buch”
Dichtung
Märchen, Sagen, Gedichte
von Gerhart Hauptmann
2. Gerhart Hauptmanns
„Buntes Buch”

Na odwrotnej stronie znajduje się jeszcze jeden tytuł wraz z adresem wydawnictwa:

Märchen, Sagen, Gedichte”
von Gerhart Hauptmann
München
Otto Heinrichs
1887

Tego jednak nie pisał już Hauptmann.

Poza tym wartościowym rękopisem Biblioteka Uniwersytecka posiada jeszcze we Wrocławiu następujące arkusze z korektą:

I. Pierwsza korekta 7¹/₄ arkuszy drukarskich. Brak tytułu. Spotykamy się tutaj z poszerzaniem wierszy i licznymi poprawkami poczynionymi ręką Gerharta i Karola Hauptmanna. Wiersz „Am Nordperd” został zupełnie skreślony. Wszystkie poprawki świadczą o bardzo sumiennej i starannej korekcie.

II. Dalsze odbitki pierwszej korekty (brak tu pierwszego arkusza). Zawierają one szereg poprawek poczynionych przez Gerharta Hauptmanna. Ponieważ autor i tutaj wprowadza zmiany w treści, przeto odbitki te mają dużą wartość filologiczną.

III. Druga korekta jest niemalże ostatnią wersją przygotowanej do druku książki, która miała 123 strony objętości. Brak tylko strony tytułowej oraz spisu treści. Widzimy tu niewielkie poprawki korektorskie sprowadzające się do kilku przeoczonych błędów drukarskich, interpunkcji itp.

Można mówić o dużym szczęściu, że mimo burzliwych lat wojennych rękopis Hauptmanna zachował się wraz ze wszystkimi korektami. W ten sposób można się przyjrzeć różnym wariantom jednego i tego samego dzieła. Daje to duże możliwości badania oraz poznawania procesu twórczego znanego pisarza niemieckiego.

*

Poza wyżej omówionymi rękopisami wrocławska Biblioteka Uniwersytecka posiada wiele listów Gerharta Hauptmanna, które on pisał do swego przyjaciela, Maxa Müllera. Jest to zbiór, na który składa się 19 własnoręcznie pisanych listów

² Brak następujących wierszy: 1. „Weltweh und Himmelsehnsucht“, 2. „Sonnenflug“, 3. „Anna“, 4. „Blätterfall“.

z podpisem, 4 pocztówki z podpisem, 11 listów z własnoręcznym podpisem, 2 karty wizytowe oraz 5 telegramów. Listy poruszają aktualne problemy z zakresu literatury, kultury, sztuki i filologii oraz mówią o sprawach prywatnych.

Norbert Honsza (Wrocław)

OBCHODY PIĘTNASTOLECIA NA DOLNYM ŚLĄSKU

Niezwykle uroczyste obchodzono piętnastolecie wyzwolenia Dolnego Śląska. W miastach i miasteczkach woj. wrocławskiego już od pierwszych dni bieżącego roku przygotowywano się do obchodów i do wizyty delegacji partyjno-rządowej, która w maju odwiedziła Wrocław, Legnicę, Wałbrzych, Świdnicę, Bolesławiec, Turaszów, Gniechowice i Stary Dwór.

Przygotowania do obchodów

W związku z obchodami piętnastolecia Dolny Śląsk przybrał odświętną szatę, a jego mieszkańcy uporządkowali miasta i osiedla woj. wrocławskiego: 112 mln zł przeznaczono na uporządkowanie miast i osiedli dolnośląskich. Z całej sumy 112 200 000 zł, przeznaczono na odgruzowanie zniszczonych wojną terenów — 35 mln zł na nowe elewacje domów mieszkalnych — 21 mln zł, na założenie nowych zieleniców i parków — 16 400 000 zł. Dzięki tym dotacjom 1 509 budynków w woj. wrocławskim otrzyma nowe tynki. Ponad 600 budynków nowymi tynkami powitało piętnastą wiosnę na Dolnym Śląsku. Uporządkowano już ponad 129 ha parków i zieleniców, założono 34 ha nowych parków i zasadzono 46 000 krzewów i drzew. Połowę tych prac wykonało społeczeństwo. Wyróżnili się tu zwłaszcza mieszkańcy Jeleniej Góry, Wałbrzycha oraz miasteczek z powiatów: Bystrzyca, Olawa i Milicz. Wszyscy oni wykonali prace wartości ok. 15 mln zł.

Szczególny nacisk położono na doprowadzenie do czystości ulic, placów, targowisk i podwórz oraz usunięcie pozostałych jeszcze gdzieś śladów wojny w postaci gruzów i rumowisk. Na zaniedbanych i nieużytecznych terenach powstały trawniki i kwietniki. Doprowadzono również do porządku okolice zakładów przemysłowych, szkół i placówek handlowych.

Poważna rola w tegorocznych uroczystościach piętnastolecia Dolnego Śląska przypadła organizacjom sportowym i turystycznym. Prezydium WRN we Wrocławiu powzięło w tej sprawie specjalną uchwałę, w myśl której działacze turystyczni i sportowi regionu dolnośląskiego dołożyli wszelkich starań, aby spopularyzować Dolny Śląsk jako atrakcyjne tereny turystyczne. Powołano specjalny komitet obchodu piętnastolecia osiągnięć sportowo-turystycznych. Z tez opracowanych przez ten komitet wynika, że Dolny Śląsk jest terenem ciekawym pod względem turystycznym zarówno dla gości krajowych, jak i zagranicznych, których napływu należy się spodziewać w najbliższym czasie. W tym celu zostaje opracowany specjalny przewodnik turystyczny, zawierający informacje o miastach, zabytkach, ośrodkach wczasowych i trasach turystycznych. Komitet przygotował także wiele imprez, pokazujących osiągnięcia piętnastolecia uzyskane przez sportowców regionu dolnośląskiego. Opracowano program i zorganizowano „Wycieczki piętnastolecia”. Jedną z tras wycieczek prowadziła z Wrocławia przez Legnicę, Złotoryję, Szklarską Porębę, Jelenią Górę, Karpacz, Bolków i Świdnicę z powrotem do Wrocławia; druga z Wrocławia przez Strzegom, Niemczę, Ząbkowice, Kłodzko, Polanice, Duszniki, Kudowę, Nową Rudę i Wałbrzych do Wrocławia; trzecia z Wrocławia do Zgorzelca i Turoszowa, na tereny budowy wielkiego kombinatu węglowo-energetycznego „Turów”. Trasa tych trzech wycieczek wiodła przez atrakcyjne tereny zabyt-

kowe, ciekawe miejscowości wczasowo-turystyczne i uzdrowiskowe oraz okręgi przemysłowe.

Wizyta delegacji partyjno-rządowej

Podczas obchodów piętnastolecia Dolnego Śląska Wrocław i miasta woj. wrocławskiego odwiedziła delegacja partyjno-rządowa z Władysławem Gomułką, Zenonem Nowakiem, Ignacym Loga-Sowińskim i min. Spychalskim na czele.

W Legnicy goście zwiedzili hutę miedzi im. Henryka Waleckiego. Już z rana wyruszyła kolumna samochodów z Wrocławia w kierunku Legnicy. W Środzie Śląskiej, pierwszym po drodze mijanym większym mieście, prawie wszyscy jego mieszkańcy wylegli na trasę, aby powitać W. Gomułkę i innych dostojnych gości. W Legnicy na całej trasie przejazdu zgromadziły się tłumy mieszkańców miasta, wiwatujące na cześć gości. Przy wejściu do niedawno zbudowanej huty miedzi powitali W. Gomułkę i pozostałych gości: dyrektor zakładu, inż. Józef Marczyński i dyrektor Zjednoczenia Górnictwa i Hutnictwa Metali Nieżelaznych, inż. Leon Leśniak. Delegacja partyjno-rządowa zwiedziła nową hutę miedzi, po czym goście udali się na rozmowę z grupą aktywistów huty i sąsiadujących z nią kopalń miedzi.

Na spotkaniu przewodniczący Prezydium WRN we Wrocławiu, Bronisław Ostapczuk poinformował zebranych o pracach władz wojewódzkich w celu aktywizacji przemysłowej całego rejonu starego i nowego zagłębia miedziowego. Dyrektor huty miedzi, inż. Marczyński, przedstawił z kolei plany rozwoju tego nowego wielkiego zakładu przemysłowego. Władysław Gomułka, dziękując za przekazane przez zebranych informacje, podniósł wielkie znaczenie, jakie dla całego kraju mają inwestycje na Dolnym Śląsku w dziedzinie hutnictwa i górnictwa miedzi. W zakończeniu swego przemówienia Władysław Gomułka podziękował budowniczym nowego zagłębia miedziowego oraz załodze huty za ofiarną pracę i życzył im dalszych sukcesów.

Przewodniczący Centralnej Rady Związków Zawodowych, Ignacy Loga-Sowiński i wicepremier Zenon Nowak odwiedzili w Wałbrzychu kopalnię „Thorez” i sąsiednie zakłady koksownicze „Biały Kamień”, po czym zwiedzili wystawę przemysłu ziemi wałbrzyskiej, zorganizowaną w parku zdrojowym w Szczawnie-Zdroju, a wieczorem na zebraniu w salach Komitetu Miejskiego PZPR w Wałbrzychu roztrząsali z aktywnym partyjno-gospodarczym podczas wielogodzinnej dyskusji najważniejsze problemy Wałbrzyskiego Zagłębia Węglowego.

W Świdnicy wicepremier Nowak i I. Loga-Sowiński odwiedzili dwie największe fabryki świdnickie: Zakłady Wytwórcze Aparatury Precyzyjnej i Fabrykę Wagonów. W obu tych zakładach członkowie delegacji partyjno-rządowej przeprowadzili szereg rozmów z robotnikami i kierownictwem fabryk.

Z. Nowak, wicepremier i przewodniczący Rządowej Komisji Rozwoju Ziemi Zachodnich, przebywał również w Bolesławcu i na terenie budowy wielkiego kombinatu węglowo-energetycznego „Turów” w rejonie Bogatyni, Turosszowa i Opolna. Wicepremierowi towarzyszył poseł Bronisław Ostapczuk. Władysław Gomułka wraz z pozostałymi uczestnikami delegacji partyjno-rządowej odwiedził PGR-y w Starym Dworze i Gniechowicach. W obu tych gospodarstwach goście przyjmowani byli bardzo serdecznie i w długich rozmowach z miejscową ludnością roztrząsali regionalne problemy gospodarki wiejskiej.

W miastach i powiatach woj. wrocławskiego

Powiat zgorzelecki powitał piętnastą rocznicę wyzwolenia porządkowaniem ulic miast i wsi, nowymi skwerami i zieleńcami oraz lampami jarzeniowymi, które rozbiły na ulicach Zgorzelca. W czerwcu odbył się w Zgorzelcu Powiatowy Festiwal Młodzieży, podczas którego uczestnicy przemaszowali przez miasto w barwnych strojach, a harcerze zorganizowali wielkie ognisko nad Nysą.

Na trasie ze Zgorzelca do Bogatyni odbył się raid motocyklowy z pochodniami, a na stadionie zorganizowano pokazy gimnastyczne i imprezy sportowe. Udział w festiwalu wzięły delegacje młodzieży ze Związku Radzieckiego, Czechosłowacji i NRD.

„Turów” w powiecie zgorzeleckim rozpoczął swą trzecią wiosnę. Prace przy budowie wielkiej kopalni odkrywkowej węgla brunatnego i elektrowni nabrały żywszego tempa. Buduje się już pierwszy zespół taśmociągów przyszłej kopalni, montuje trzy maszyny kolosy: dwie koparki i zwalowarkę, zbudowano już nową szerokotorową linię kolejową łączącą Turosszów z Bogatynią. „Turów” dawać będzie dwa razy tyle węgla brunatnego, ile dzisiaj wszystkie nasze kopalnie, a nowa elektrownia będzie jedną z największych w Europie.

Jelenia Góra została wyzwolona na dwa dni przed zakończeniem wojny: 7 maja 1945 r. Piętnasta rocznica tego pamiętnego wydarzenia była przez mieszkańców miasta uroczyście obchodzona. W sali Państwowego Teatru Dolnośląskiego odbyło się spotkanie społeczeństwa Jeleniej Góry z przedstawicielami miejscowych władz państwowych i partyjnych. Organizatorem spotkania był Miejski Komitet Frontu Jedności Narodu. Uczestnicy spotkania, którzy wypełnili salę teatru, wysłuchali krótkiej informacji politycznej, wygłoszonej przez sekretarza KP PZPR, St. Trzaskę i referatu z-cy przewodniczącego Prezydium PRN, Dominika Ciereszki, który omówił minione 15 lat życia Jeleniej Góry i zapoznał słuchaczy z planami rozwoju miasta i powiatu w najbliższej przyszłości. Na zakończenie spotkania Państwowy Teatr Dolnośląski wystąpił z premierą sztuki Leona Kruczkowskiego pt. „Pierwszy dzień wolności”.

Następnego dnia mieszkańcy Jeleniej Góry byli świadkami ciekawego widowiska. Ulicami miasta przeciągnął korowód historyczny. Szła w nim grupa plemienia Bobrzan, jechał Bolesław Krzywousty ze swą drużyną, a za nim Bolesław II Świdnicki, królowa Marysieńka Sobieska (na pamiątkę jej przybycia do wód cieplickich), za nią szli w szeregu tkacze z czasów Wiosny Ludów. Barwny korowód przeciągnął ulicami Jeleniej Góry i na całej trasie wzbudzał ogromne zainteresowanie. W kilku miejscach miasta pochod przystawał. Wówczas rozlegały się dźwięki jeleniogórskiego hejnału, a jadący na koniu herold rozwijał zwój pergaminu i czytał donośnym głosem: „Obywatele miasta Jeleniej Góry, wspominający dawnych czasów czyny...”. Jeleniogórski barwny korowód historyczny przygotował, według scenariusza mgra Zbysława Michniewicza i red. Kazimierza Wagnera, Państwowy Teatr Dolnośląski w Jeleniej Górze. Reżyserowała Janina Orsza-Lukasiewicz, a oprawa plastyczna była dziełem Wandy Czaplanki, Anny Szeligi i Tadeusza Rajkowskiego.

W czasie obchodów piętnastolecia odbył się capstrzyk pod Pomnikiem Wdzięczności, rozpoczął się konkurs recytatorski, trzydniowy raid kolarski, raid motocyklowy, festyn młodzieżowy w Miejskim Domu Kultury, otwarcie wystawy prac malarskich w Klubie Księgarza oraz święto pieśni i tańca w Klubie Spółdzielczym.

Wiele atrakcyjnych imprez odbyło się w takich miejscowościach, jak Cieplice, Kowary, Szklarska Poręba, Karpacz, Piechowice, Mysłakowice i Sobieszów. W sali domu zdrojowego w Cieplicach odbył się „bal piętnastolecia”, a w Szklarskiej Porębie zorganizowano wystawę prac malarskich Wlastimila Hofmana. Wydział Kultury Prezydium WRN we Wrocławiu przyznał zasłużonym dla rozwoju kultury twórcom i działaczom Dolnego Śląska specjalne nagrody piętnastolecia. Nagrody te otrzymali m. in.: Wlastimil Hofman, artysta malarz ze Szklarskiej Poręby; mgr Zbysław Michniewicz, kierownik Muzeum w Jeleniej Górze, oraz Irena Orzecka, zasłużona aktorka Państwowego Teatru Dolnośląskiego w Jeleniej Górze.

Nie tylko imprezami powitała Jelenia Góra swoje święto. Wykonano tu wiele czynów społecznych, których wartość została obliczona na 4 mln zł. Akcję społeczną rozpoczęto przez porządkowanie miasta oraz budowę nowych boisk, parków i kwiatników. W powiecie jeleniogórskim posadzono 2 000 drzew przydrożnych i po 500

w Jeleniej Górze, Cieplicach i Kowarach. Z funduszków społecznych rozpoczęła pracę telewizyjna stacja przekąźnikowa, transmitująca program emitowany ze Śląży. Pracownicy Jeleniogórskiej Przędzalni Czesankowej naprawili 300 m ulicy, załoga hurtowni WPHS urządziła skwerek i ogródek, pracownicy Zakładów Mięsnych w Jeleniej Górze posadzili 200 drzewek, spółdzielnia pracy im. 22 Lipca wykonała bezpłatnie taborety dla żłobka, Załoga Fabryki Dywanów Smyrneńskich w Kowarach zasadziła drzewa w swoim mieście i pomalowała 3 000 m płotów. W Cieplicach otwarto nowy budynek muzeum.

Podobny do jeleniogórskiego korowód historyczny przeszedł ulicami Karpacza. Mieszkańcy i wczasowicze mieli również okazję obejrzeć raid samochodowy i występy artystyczne, odbywające się w parku koło wodospadu. Terenem imprez i zabaw w Szklarskiej Porębie był park Komisji Klimatycznej, a w Sobieszowie — boisko sportowe. Imponująco wypadł wielki festyn młodzieżowy, zorganizowany w Kowarach. W festynie tym wzięły udział także delegacje młodzieży z Chin, Korei, Grecji i NRD. Delegacje te przybyły specjalnym pociągiem do Kowar, gdzie na wyspie w miejscowym parku odbyły się uroczystości. Festyn rozpoczął się występami artystycznymi, po czym odbyło się wiele imprez sportowych, m. in. wyścig kolarski na 60-kilometrowej trasie: Kowary-Myslakowice-Milków-Karpacz-Kowary. Piękna słoneczna pogoda i sprawna organizacja festynu dostarczyła trzysięczonej rzeszy młodzieży naprawdę dużo zadowolenia.

Na zakończenie obchodów XV rocznicy wyzwolenia odbyła się w Jeleniej Górze uroczysta sesja Miejskiej i Powiatowej Rady Narodowej, na której podsumowano dorobek piętnastolecia i oceniono zrealizowane prace społeczne mieszkańców Jeleniej Góry oraz powiatu jeleniogórskiego. Kilkudziesięciu zasłużonym mieszkańcom Ziemi Jeleniogórskiej wręczono odznaki piętnastolecia, po czym odbyły się występy artystyczne uczniów szkół jeleniogórskich.

Obchody piętnastolecia w Jeleniej Górze i powiecie zostały ocenione jako najbardziej udane na terenie woj. wrocławskiego, podobnie jednak należy ocenić obchody w Złotorzy, Kłodzku, Wałbrzychu i Legnicy. Np. w Złotorzy odbyło się widowisko podobne do jeleniogórskiego. Sprzed Placu Basztowego w Złotorzy wyruszył na koniu ucharakteryzowany Henryk Brodaty, za nim świta księżęca i trębacze. W pochodzie wzięła udział przebrana młodzież miejscowa, a cały korowód oglądało tysiące mieszkańców Złotorzy i pow. złotoryjskiego, którzy przybyli na tę imprezę. Pochód ten zorganizowała złotoryjska organizacja Związku Młodzieży Socjalistycznej.

Zarząd Powiatowy Związku Młodzieży Wiejskiej w Złotorzy ogłosił konkurs na najładniejszy ogródek i zagrodę chłopską w powiecie. Nagrody zostały ufundowane przez Zarząd Wojewódzki ZMW, Powiatową Radę Narodową i Powiatowy Związek Gminnych Spółdzielni. W XV rocznicę wyzwolenia Złotorzy nastąpiło uroczyste odsłonięcie pomnika-obelisku, symbolu zwycięstwa wojsk radzieckich i polskich w walkach o Dolny Śląsk. W wielu miejscowościach powiatu złotoryjskiego odbyły się odczyty, wieczornice i akademie oraz zebrania z udziałem żołnierzy polskich i radzieckich, którzy uczestniczyli w walkach o wyzwolenie powiatu. Młodzież złotoryjska zorganizowała marsze „szlakiem zwycięstwa”, a społeczeństwo ziemi złotoryjskiej miało możliwość obejrzeć szereg ciekawych imprez artystycznych i sportowych. Na sesjach rad narodowych podsumowano dorobek piętnastolecia oraz wręczono dyplomy i odznaki pamiątkowe. W czynie społecznym mieszkańcy Złotorzy i powiatu uprzętnęli miasta i drogi oraz zasadzili ok. 10 000 drzew podczas tzw. „zielonej niedzieli”. Dużo pracy włożyli w to mieszkańcy Chojnowa, załoga Dolnośląskiej Fabryki Wyrobów Błazanych oraz uczniowie tamtejszego Technikum Rolniczego. Załoga Kamieniołomów w Krzeniowie zebrała 100 ton złomu, wyremontowała w czynie produkcyjnym 20 podwozi, dokonała remontu 10 wózków kamieniarskich i wybudowała kolejkę wąskotorową oraz nowy 2-kilometrowy odcinek

drogi z Krzeniowa do Nowego Kościoła. Wartość zrealizowanych przez krzeniowskich skalników zobowiązań społecznych w pow. złotoryjskim przekroczyła milion złotych.

Jedną z głównych atrakcji obchodów piętnastolecia w Wałbrzychu były konkursy ogłoszone przez tamtejszy Wydział Kultury przy Prezydium MRN. Rozpoczęto przygotowania do Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego, rozpisane zostały także konkursy: plastyczny, literacki — na utwory publicystyczne, reporterskie i popularnonaukowe, na fotografie dla fotoamatorów oraz graficzny — na plakat z okazji „Dni Wałbrzycha”.

Podczas obchodów piętnastolecia w Kłodzku, dzięki pracom społecznym udostępniono twierdzę kłodzką dla zwiedzających i uporządkowano Park Traugutta. W pobliskich Dusznikach odnowiono elewacje domów w rynku, w Kudowie doprowadzono do porządku Górę Parkową i miejsca widowiskowe. Zorganizowano także powiatową wystawę dorobku ziemi kłodzkiej, a w twierdzy kłodzkiej urządzono wystawę regionalnych pamiątek historycznych i geologicznych. Prezydium MRN w Kudowie urządziło ekspozycję książek o Śląsku i prac miejscowych artystów. Uroczystości wzbogaciły imprezy kulturalne, koncerty miejscowych orkiestr, występy taneczne i chóralskie zespołów Powiatowego Domu Kultury i CPLiA oraz szkół kłodzkich. Imprezą, uświetniającą obchody rocznicy wyzwolenia ziemi kłodzkiej, stał się jubileuszowy, XV Festiwal Chopinowski w Dusznikach-Zdroju.

W pracach społecznych, mających na celu upiększenie tak samego Kłodzka, jak i terenów sąsiednich uzdrowisk wzięło udział prawie całe społeczeństwo, na specjalne podkreślenie zasługuje inicjatywa kolejarzy kłodzkich, którzy poza 80 dniami roboczymi, ofiarowanymi na potrzeby miasta, założyli rabaty i zieleńce na ulicach Kłodzka. Również młodzież szkolna wybitnie się przyczyniła do zrealizowania prac porządkowych, m. in. uczniowie Technikum Mechanicznego pracowali 1 000 godzin przy porządkowaniu parku. Na zakończenie obchodów odbyła się w Kłodzku uroczysta sesja Powiatowej i Miejskiej Rady Narodowej, na której obecni byli przedstawiciele władz państwowych i partyjnych oraz poseł na sejm, Marian Jamka. Po wyróżnieniu odznakami piętnastolecia najbardziej zasłużonych mieszkańców ziemi kłodzkiej wystąpili w części artystycznej artyści Opery Wrocławskiej.

We wszystkich pozostałych powiatach woj. wrocławskiego, a więc w Legnicy, Jaworze, Świdnicy, Lubaniu, Miliczu, Oławie, Sycowie, Bystrzycy, Bolesławcu, Dzierżoniowie, Górze Śląskiej, Lubinie, Lwówku, Kamiennej Górze, Nowej Rudzie, Oleśnicy, Strzelinie, Środzie Śląskiej, Trzebnicy, Wołowie i Ząbkowicach powitano XV wiosną uroczystości i radośnie. Wszystkie miasta i miasteczka dolnośląskie przybrały szatę odświętną, na wielu placach budowy wzniesiono już nowe domy. W czynach społecznych, mających na celu podniesienie estetyki i uporządkowanie terenu, wzięły udział setki tysięcy mieszkańców Dolnego Śląska. A oto kilka ciekawszych momentów minionych obchodów piętnastolecia.

Na uroczystej sesji Miejskiej i Powiatowej Rady Narodowej w Legnicy wręczono odznaczenia państwowe i honorowe odznaki miasta „Za zasługi dla Legnicy”. W auli szkoły zawodowej otwarto wystawę grafiki i malarstwa Kazimierza Sichulskiego, a w domu kultury wystawę rysunków, zatytułowaną „Legnica w oczach dziecka”. W czasie tych uroczystości odsłonięto pamiątkowy kamień przy Pl. Łużyckim na trasie, skąd 15 lat temu wkroczyły do Legnicy pierwsze jednostki Armii Czerwonej. W Bystrzycy intensywnie przebiegały prace porządkowe a w zabytkowej baszcie zorganizowano wystawę powiatową, która stała się załącznikiem muzeum regionalnego. W Jaworze 90 budynków otrzymało nowe, różnokolorowe fasady, a mieszkańcy pow. jaworskiego zasadzili wiosną ponad 100 000 drzewek. W Lubaniu dla uczczenia piętnastolecia wyzwolenia oddano do użytku nową szkołę, w Oławie odnowiono 40 budynków mieszkalnych, a w Miliczu usunięto ostatnie ślady wojny, zainstalowano lampy jarzeniowe na ulicach i uregulowano rzekę

Barycz wraz z jej dopływami. W Sycowie uporządkowano żywoploty oraz założono zieleńce, w Środkiej Śląskiej usunięto ok. 2 000 m³ gruzu, położono nowe, barwne tynki na 145 domach i zainstalowano 52 nowe oświetlenia ulic. Komitety blokowe w Świdnicy wykonały dzięki pracy społecznej mieszkańców miasta remonty klatek schodowych i płotów oraz placów przydomowych, a także zorganizowały ogródki dla dzieci. Opracowano plan urządzenia nowych skwerów, które powstaną na miejscach zburzonych domów. Zasadzono ok. 14 000 drzewek, a do budowy nowych zieleńców stanęła świdnicka młodzież szkolna i pracownicy miejscowych zakładów pracy. W Pszenniu, miejscowości położonej w pobliżu Świdnicy, gdzie przed piętnastu laty podpisano kapitulację Wrocławia, odbyła się uroczysta sesja świdnickiej Powiatowej Rady Narodowej. Na zakończenie uroczystości piętnastolecia wyzwolenia mieszkańcy Świdnicy i powiatu wzięli udział w wielkiej manifestacji na rzecz pokoju, która została zorganizowana na terenie byłego obozu koncentracyjnego w Gross-Rosen. Zielenią i kwiatami powitał Bolesławiec swą piętnastą wiosną. Na skwerach posadzono nowe kwiaty, ratusz ogrodzono żywoplotem oraz w parku i zieleńcach ustawiono 300 nowych ławek. Na budynkach mieszkalnych pojawiły się skrzynki z kwiatami, a na ulicach rozbiły się lampy jarzeniowe. W Bolesławcu zarościło się od rusztowań, wiele domów otrzymało kolorowe elewacje. Zorganizowano wystawę powiatową, której celem było pokazanie dorobku bolesławieckiego przemysłu i rolnictwa. Z okazji piętnastolecia wydany zostanie album zatytułowany „Bolesławiec w latach 1945—1965”, ilustrujący dotychczasowe życie miasta i powiatu oraz kreślący rozwój tych terenów na okres najbliższy. Trwałym osiągnięciem zrealizowanym dla uczczenia piętnastolecia będzie kilkunastohektarowy park, który połączy Bielowę z Dzierżoniewem. Park ten będzie sąsiadował z dużym, nowoczesnym stadionem sportowym, zbudowanym przez społeczeństwo powiatu dzierżoniewskiego.

Wygląd miasta Kamiennej Góry znacznie się poprawił dzięki uporządkowaniu i powiększaniu tamtejszych zieleńców. Kamienice na kamiennogórskim rynku otrzymały nowe elewacje, a miejscowe placówki handlowe postarały się o podniesienie wyglądu estetycznego wystaw sklepowych i sztyłów. W Oleśnicy pas zieleni otoczył całe śródmieście, a Bramę Wrocławską z XV w., jeden z cennych zabytków oleśnickich, władze miejskie odbudowały. Górnicy kopalni „Ślupiec” w pow. noworudzkiem zrealizowali zobowiązania podjęte na cześć XV-lecia. Swą pracą dali oni dużą nadwyżkę węglową i zadrzewili plac przy kopalni, otoczenie przedszkola i świetlicy dziecięcej oraz drogę prowadzącą z domu górnika do osiedla, zasadzając łącznie ponad 1 000 drzewek i krzewów ozdobnych. Jubileusz piętnastolecia uroczyście obchodzila pierwsza na Dolnym Śląsku szkoła podstawowa w Pawłowie, w pow. trzebnickim. Założyli ją pierwsi osadnicy-pionierzy już w kwietniu 1945 roku.

Główne uroczystości piętnastolecia w Ząbkowicach odbyły się na dziedzińcu zamkowym: wystawiono widowisko historyczne „Nawojka” Hanny Januszewskiej, „Zemstę” Fredry i sztukę historyczną Obertyńskiego pt. „Elżbieta”. W przyszłości dziedziniec zamkowy zostanie przekształcony na teatr letni, gdzie regularnie odbywać się będą imprezy kulturalne.

Manifestacja w Zgorzelcu

Zakończeniem obchodów i uroczystości piętnastolecia stała się manifestacja w Zgorzelcu z okazji dziesiątej rocznicy podpisania układu o wytyczeniu polsko-niemieckiej granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej. Układ ten stał się wyrazem głębokich, historycznych przemian po obu stronach Odry, położył podwaliny pokoiu i urosł do symbolu nowych, opartych na przyjaźni i współpracy stosunków między Polską a Niemiecką Republiką Demokratyczną.

Przed gmachem, gdzie dziesięć lat temu podpisany został układ, zgromadził

się wielotysięczny tłum mieszkańców polskiego Zgorzelca. Uroczystość została rozpoczęta odegraniem hymnów państwowych Polski i NRD oraz oddaniem salw armatnich. Następnie głos zabrał Bronisław Ostapczuk, poseł ziemi dolnośląskiej, przewodniczący Prezydium WRN we Wrocławiu. Podkreślił on wielkie znaczenie historyczne Układu Zgorzeleckiego stwierdzając, że stał się on podstawą stale zacieśniającej się współpracy między sąsiadującymi krajami. Mówiąc o rozwoju gospodarczym prastarych ziem polskich nad Odrą i Nysą poseł Ostapczuk podkreślił, że wbrew antypolskiej propagandzie rewizjonistycznej, szerzonej przez odwetowe koła w Niemczech zachodnich, nasze Ziemie Zachodnie przechodzą okres kwitnącego rozwoju. Już dzisiaj pracuje tu w gospodarce narodowej ponad milion ludzi, a produkcja na tych ziemiach stała się dużo wydajniejsza niż w latach przedwojennych.

W imieniu 40-osobowej delegacji z NRD przemawiał przewodniczący komitetu Frontu Jedności Narodu okręgu drezdeńskiego, Werner Eitner, a przedstawiciel armii radzieckiej, która przyniosła tym ziemiom wyzwolenie z hitlerowskiej niewoli, pozdrowił serdecznie mieszkańców Zgorzelca i Görlitz.

W Zgorzelcu odbył się także festiwal młodzieży. Licznie zgromadziła się młodzież robotnicza, wiejska i przedstawiciele wojska, aby zmanifestować swą solidarność z młodzieżą NRD. Na festiwal przybyła delegacja z Drezna oraz I sekretarz KW ZMS we Wrocławiu, Jerzy Lech i I sekretarz KP PZPR w Zgorzelcu, Jan Wieczorek. W godzinach wieczornych uczestnicy festiwalu zetknęli się z przedstawicielami partii i Związku Młodzieży Socjalistycznej. Na zakończenie festiwalu jego uczestnicy rozpalili nad Nysą wielkie ognisko.

Z powyższych uwag i spostrzeżeń wynika, że obchody piętnastolecia na Dolnym Śląsku uczyniły z tego regionu Polski teren wyężonej pracy miejscowego społeczeństwa nad przywróceniem porządku w miastach i wsiach woj. wrocławskiego, przyczyniły się do upamiętnienia wiekopomnej rocznicy wyzwolenia oraz przypomniały istniejące od wieków tradycje polskie na Śląsku.

Wojciech Staszewski (Kowary)